

BOOKA.

Knjiga **133**

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8

office@booka.in

www.booka.in

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Jelena Šušnjar

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2020.

BEKIM SEJLANOVIĆ

SANDALE

Copyright © Bekim Sejranović

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

SANDALE
BEKIM SEJRANOVIĆ

SADRŽAJ

Fasung	7
Katil	11
Je l' ti rod?	17
Nestanak	21
Ja	39
Topionica snijega	59
Produktivnost	68
Sandale	80
Na leđima Crvenog đavola od pedeset kubika	91
Ispod betonske ptice	113
31. januara, Oslo	122
Vratiće se Walter	133
Australian Open	137
Indija	157
Likvidacija u 6 slika	164

APPENDIX – Zid i druge rane priče

Urednička bilješka o nastanku <i>Sandala</i> i ovog dodatka	177
--	-----

SCIENCE FACTION

Zid	183
Nafta	203
Najmladi Madar na svijetu	221

FOREIGN F(R)ICTION

Usluga	231
Vegetarijanske sise	235
Usamljeni pišač	244

Fasung

Bilo je to u ona vremena kad sam bio mali. Rastom. U školu još nisam bio pošao i život je bio jednostavan. Nisam čitao, nisam pisao, ponekad bih gledao slike, crtao i maštao vidjeti голу ženu. Uživo. Granice svijeta bile su skoro isto-vjetne s ogradom oko naše avlije. A ona je bila velika. Imala je svoj urbani, cementirani dio, zatim ruralni, s travom, cvijećem i povrćem, čak i pokojim kukuruzom, a imala je i džunglu, odnosno stabla raznolikih voćki po kojima bih se ja pentrao. I to je bio cijeli svijet sa svim svojim geografskim i klimatskim varijacijama ovisno o godišnjem dobu i mome raspoloženju.

Ja sam bio kralj tog svijeta. Moćni gospodar travnjaka i vrhova krošnji jabuka i kajsija. Neko vrijeme sam imao i jednog mačka koji mi je bio vjerni pratilac u avanturama. Onda sam ga jednog dana pogodio ogriskom od zelene jabuke posred trbuha iz čista mira. Iz obijesti. Jer sam bio mali rastom. Mačak je otišao i nikad se nije vratio. Ne bih ni ja na njegovom mjestu.

Od svih voćki ja sam najviše volio zelene kajsije. Volio sam ih i kad su bile maaalo, malkice zrele. Verao bih se po krošnjama naših kajsija i tamanio njihove plodove po čitav dan. I mačak se verao sa mnom dok nije dobio otkaz.

Jednom tako, popnem se ja na kajsiju koju smo zvali „rana“, jer su njeni plodovi sazrijevali par sedmica prije ovih drugih. Već sam bio potamanio kajsije po nižim granama, pa sam se morao penjati sve više i više, nogama i rukama prošaranim modricama koje sam zaradio u svojim avanturama. I tako sve do samog račvastog vrha gdje sam udobno mogao smjestiti svoju kraljevsku guzicu. Tu je sve bilo puno velikih i sočnih kajsija, maaalo, malkice sazrelih. Najboljih.

Nakon što sam potamanio koliko sam mogao, nakon što mi se trbuh napuhao poput mješine i počeo proizvoditi čudne zvuke, a bogami i vjetrove, shvatio sam da je bolje da siđem na vrijeme. Tek tada shvatim da ne znam kako. Prvi put sam se bio popeo tako visoko. Grane ispod mene bile su tako daleko, a moje noge kratke i trbuh težak. Osjećao sam se potpuno bespomoćno. A kada je kralj bespomoćan, jedino što mu preostaje jest da se obrati bogu. I ja odlučim u pomoć pozvati boga.

– Majka! Maaajka! – počeo sam i ne tako glasno.

– Majka! Maaaajka! – ovaj put glasno i nestrpljivo.

Da bi te bog čuo, očito si morao biti glasan i uporan.

– Pa majka, hoš doć više! Maaaaajka! – ljutito i razmaženo.

Uto se pojavi moja majka, na vratima naše kuće. Majka je pravi gospodar kuće i avlije. Kad ona, recimo, hoće da pomete avliju, ni ja kao kralj, a ni mačak nismo smjeli hodati po njoj sve dok ona ne počisti svaki ćošak. Majka sa svojom slamnatom metlom. Ona je u stvari bila mama od moje mame, ali ja je zovem majka. Zaključio sam da ako sam ja kralj avlije, onda je ona bog.

Najprije se pojaviše njene oči, uplašene da se meni nije nešto „nedajbože“ dogodilo.

– Molim! Šta je bilo? – još uvijek uplašeno.

– Ne mogu sić! – odgovaram ljutito. – Pomozi mi da siđem – već sam prešao u plačljiv ton.

Tad se nešto u toj krupnoj i visokoj ženi pokrenu. Kao u pravih bogova iz njenih očiju sijevnuše munje dok je silazila niz stepenice.

– Polahko sine... de polahko... sad će majka – govorila je obuvajući papuče na zadnjoj stepenici. Vukući starim papučama po betonu, ona napokon dođe ispod stabla i poče me voditi umirujućim glasom:

– De sine, de... Evo stavi nogu ovdje... de. De sad ovdje... Tako... De, de još malo, još malo... Eto...

Nije mi više ni trebala govoriti, ali činilo se poput neke novootkrivene igre. Bilo je zabavno slušati majku i upravljati se po njenom glasu i jedva sam čekao baciti joj se u naručje. Ali još dok sam bio na stablu, čim sam joj bio nadohvat ruke, majka me ščepa svojom jakom rukom.

– Jebo te babo babin... – i one munje u njenim očima opet sijevnuše.

– Hoćeš li se ikad više penjat tolko, arsuze jedan?! – i dobih udarac teškim majkinim dlanom po kraljevskoj guzici. Ali to nije bilo sve. Bogovi u našim krajevima nemilosrdni su kad se naljute.

– Sad ćeš mi pravo fasovat! Ne mogu ja tebe svako pola sahata snosit s kajsije. Neš ti mene više zahandravat! – odjekivao je majkin promukli sopran preko avlije.

I tako, dok sam ja drečao koliko god je to bilo moguće i zvao djeda u pomoć, majka me vukla prema dunji. A ja sam znao što to znači. Majka će odlomit štap „tunjovac“ i napraviti nekoliko šara po mojoj „kraljevskoj“, a ja ću vrištati i preklinjati i obećavati: „Neću više nikad, neću više nikad, majka...“ Uto bi se obično pojavio djed, moj dobri duh spa-

silac, čija je moć bila daleko ispod majkine, a ponekad čak i moje. Ipak, njegovo molećivo:

– Nemoj, ba, majka... Pusti dijete... Ih, jesi mi i ti neka...
– uglavnom bi pomagalo.

Ona kao i obično popusti djedu i mojoj pretjeranoj vriski. Otišao sam, onako uvrijeđen, u spavaću sobu, pokrio se svojom plavom dekičom na kojoj su bili bijeli psići, kupljenom na dan kad sam rođen, i zaspao. Pravo je čudo kako djeca kad fasuju i otplaču, slatko i brzo zaspao.

Kad sam se probudio, već se spuštao mrak, a majka i djed su u to vrijeme obavljali svoje rituale. Drugi dnevnik u 19:30 da se djed informira o događajima u nas i u svijetu, a uz to je obavezno išla turska kahva i „57“ koji se dimio poput svih parnjača svijeta.

Ja izađoh iz spavaće sobe sramežljivo, još natečen od plača i spavanja. Pogledah tada u majku, ona me gledala nekako tugaljivo, kao da moli da joj oprostim. Nakon tog kratkog trenutka, ona poviče nekako nesputano, možda pomalo i trapavo:

– Hodi ti nani svojoj! Ne da njega nana za milijarde!

I ja skoro ponovo zaplakah. Sav naježen bacio sam se majki u krilo, a djed me nespretno, samo njemu svojstvenim načinom, škakljao po trbuhu. Ja sam onda majku ljubio u obraze, smijao se i grlio je. A djeda sam ljubio po ćelavom tjemenu na što se on hihotao, a majka odmahivala rukama i kroz smijeh govorila: „Aman, aman...“

Katil

Čudno je to s ljudskim grijesima. Neki svoje grijehe nikad ne bi priznali, misleći valjda da će ih tako umanjiti pred ljudima i pred Bogom. Ako, naravno, u njega vjeruju. Neki, opet, paničare i, kako se to već kaže, od muhe prave medvjeda.

Ja se uglavnom pokušavam ne sjećati vlastitih grijeha i, premda ih dakako imam na pretek, pred Bogom neću osjetiti strah, ako on postoji. Nisam napravio ništa što bi me izdvajalo od većine ljudi pa razmišljam: kako bude njima, tako će valjda i meni. No, ipak, postoji jedan grijeh koji mi se, što sam stariji, čini sve većim i strašnijim. Ponekad mi se čini da sam baš zbog toga grijeha, možda i nesvjesno, prestao vjerovati u Boga.

Sad ću ispričati svoj grijeh.

Bio sam dječarac tada, četiri-pet godina, i živio sam s djedom i bakom koju sam zvao majka. Te godine, i cijelo moje djetinjstvo uopće, bile su ispunjene ljubavlju tih dvoje ljudi. Sve dobro što nosim u sebi njihov je dar. Ono loše dugujem ostatku svijeta. Imao sam i mnogo prijatelja u našoj Ulici bratstva i jedinstva. Kada bih im slao razglednice s mora, uvijek bih samo napisao Ulica B. J. I nikad nije

bilo greške. Sad kad napišeš B. J., asocijacije pobjegnu na porno-stranice.

Najbolji drug bio mi je Dino, kako je volio da ga zovemo, ili Bukva, odnosno Kvabu, kako nije volio da ga zovemo. Bio je skoro godinu dana stariji od mene i sitan, prgav, svadljiv, bezbroj puta smo se potukli, ali smo uvijek ostali najbolji drugovi. Mene je kod njega posebno živciralo to što je uvijek mogao spavati skoro do podne, a ja bih se poput vješca dizao u šest-sedam ujutro. Onda bih, čekajući ga da se probudi, nestrpljivo šetkao ulicom, zavirivao po sokacima, ganjao mačke, hranio pse lualice i svako malo ga zivkao ili mu bacao kamenčiće na prozor. Ponekad bi se na prozoru pojavila njegova baka kod koje je on živio i koju je i on kao i ja zvao majka i odgovarala bi strpljivo da Dino spava i da će mu javiti da ga čekam kad se probudi. Ali ja joj nisam vjerovao pa sam i dalje osluškivao ispod prozora ne bih li čuo kad će se ovaj probuditi.

Preko puta naših kuća, Dinine i moje, odnosno s druge strane ulice, živjela je baba Anđa, sama otkad znam za nju. Bila je dobra, vedre naravi, a mi, dječaci iz ulice, često bi joj pomagali, išli po kruh, mlijeko i cigarete. Imala je ona i podrum u koji si uvijek mogao ući s vanjske strane, kroz jedan niski prozor. Često sam se tu znao sakriti kada bismo igrali žmire, ali nikad sâm, jer me bilo strah. Hvatala bi me neka nelagoda, skoro jeza, jer se unutra, naslonjen uspravno uz zid u kutu, nalazio nadgrobni križ s njezinim imenom i godinom rođenja. Godina smrti dopisana je nekoliko godina nakon ovog događaja.

Još samo jedan lik treba uvesti pa priča uistinu može početi. Taj lik je jedna keruša iliti kuja, pomija koja se kotila bezbroj puta, a oduvijek se vrzmala tu po našoj ulici. Neki bi je nahranili, neki grubo tjerali, ali ona je uvijek bila tu. Bila

je tu kad sam prvi put kročio na ulicu i svake godine davala bi po jednu generaciju malih štenadi s kojima bi se mi ponekad igrali ili ih privremeno posvajali, a svi su kao po pravilu bili potpuno različiti, i to ne samo oni iz različitih generacija, nego i iz istih. Sjećam se da smo nekako zvali tu kuju, ali sam zaboravio kako. Možda bi se Dino sjetio, ali njega više nema. Jednom je bio rekao da je ta kuja kurva, a ja sam se složio s njim, iako baš i nisam znao što je time mislio. Svi njezini potomci nekud bi nestajali, ne stigavši ni porasti kako treba. Neke bi pregazio auto, neke bi ubijali šinteri i sjekli im repove da bi za to dobili novac, neke bi tkogod pokupio i svezao lancem ispred kuće, a neki bi valjda i sami odlazili nekamo trbuhom za kruhom, kao i ljudi. Uglavnom, nijedan nije ostao u našoj ulici. Ostala je samo ona, kuja, koju je Bukva nazvao kurvom, a ja se složio. Za nestanak jedne generacije njezinih potomaka ja sam kriv. Ja i Dino.

Ne sjećam se točno koje godišnje doba je bilo, proljeće ili jesen. Imao sam, kao što sam već spomenuo, oko pet godina, a Dino godinu više. Tog jutra, proljetnog ili jesenjeg, odnosno vjerojatno dana, jer se Kvabu nikad u životu nije probudio prije podneva, baba Anđa nas je pozvala da joj nešto pomognemo, pa će nam, kaže ona, dati kolača. Mi smo pristali.

Uvela nas je zatim u svoj podrum, onaj s križem, a unutra, u podrumskoj vlažnoj tami, ležalo je petero ili šestero štenadi koji još nisu bili ni progledali. Sve ih je okotila naša ulična kuja. Ležali su isprepleteni u nekoj košari od pruća, piskutali i nesigurno klimali glavama kao oni kučići koje su gastarbajteri držali iza stražnjeg stakla svojih bijelih mercedesa.

– Dečki... (Baba Anđa bila je jedina osoba u našem svijetu koja je upotrebljavala tu riječ „dečki“, a nama je to bilo smiješno i često smo jedni druge tako zadirkivali.) ...dečki,

de nosite ovu štenad gdje god znate. Cijuču po čitavu noć, ne mogu oka sklopit. Evo vam kolača, pa hajte. Ne morate daleko, samo ih maknite odavde – rekla je i odmahnula rukom u neodređenom smjeru.

Pojeli smo po kolač, patišpanju, i onda, još uvijek mljacakajući, podigli tu košaru svaki sa svoje strane i upitno pogledali u baba Anđu, što je trebalo značiti da ne znamo kamo da ih nosimo.

– Nosite ih tamo prema šumi, al nemojte daleko, da ih kuja može nać.

Mi smo kimnuli i poslušno krenuli prema šumi.

Ta „šuma“ zapravo je bila jedan šumarak oko gradskog stadiona, par stotina metara udaljen od našeg komšiluka. Kroz taj šumarak mnogobrojnim se stazicama moglo doći i do obale Save.

Kad smo došli do šume, nekome od nas dvojice, ne sjećam se kome, palo je na pamet da štenad pobacamo u Savu. Ne znam zašto bi to uopće ikome palo na pamet, još manje zašto smo nas dvojica odlučili to zbilja i učiniti. Krenuli smo prema Savi, još nekih dodatnih par stotina metara.

Napokon smo stigli do obale. Pokraj jedne stare vrbe spustili smo se do same velike i spore rijeke, široke na tom mjestu više od tristo metara. Cijelo smo vrijeme šutjeli. Možda zato što smo polako počeli uviđati što činimo, ali nismo bili sigurni zašto. Možda smo željeli učiniti nešto neobično i veliko o čemu bi se poslije pričalo među rajom u ulici. Možda smo šutjeli jer iako smo osjećali da to što namjeravamo nije nešto veliko ni dobro, nitko od nas dvojice nije htio prvi predložiti da odustanemo. Plašili smo se da bi jedan drugoga mogli poslije ismijati pred ekipom iz ulice. Biti ismijan od raje. Proglašen kukavicom. Vječni strah svakog dječaka. Možda smo upravo zbog takvih, iz

sadašnje perspektive, smiješnih, razloga šutjeli. A možda i nismo zbog toga šutjeli. Možda jednostavno nismo imali što pričati. Možda su nam usta bila puna kolača. Ili i nismo šutjeli, nego pričali, pjevali i cerekali se. Stvarno ne znam.

Ne znam ni tko je bacio prvo štene. Možda sam ja, a možda i ne. Znam samo da smo ih u jednom trenutku počeli bacati. Bacali smo ih po metar-dva od obale, a oni bi samo bućnuli, koprcali se na površini nekoliko sekundi, a onda bi ih uz mjehuriće, usta razjapljenih, progutala moćna, mrka rijeka. A mi smo se luđački smijali. Mi smo neljudski, ili možda upravo ljudski, upućivali odvratan cerek mrkosmedem štenetu kojem su dok je tonuo u hladnu dubinu Save iz čmara izlazili mjehurići.

– Vidi, diše na guzicu! Diše na šupak! – vikao sam Bukvi potežući ga za rukav.

Jedan mladunac, vještiji ili sretniji od svoje braće i sestara, uspio se nekako iskobeljati do obale i spasiti se. Izašao je na muljevitu obalu, pet-šest metara niže od nas i iscrpljen legao pored rijeke koja ga je pustila iz svoje smrtonosne čeljusti. Ja sam mu odmah pritrčao, uzeo njegovo malo i toplo tijelo koje se onako mokro od hladne vode isparavalo na proljetnoj ili jesenjoj hladnoći i ponovo ga bacio u vodenu provaliju. Ovaj put se nije borio. Već izmoren potonuo je kao kamen. Ne sjećam se što sam tada osjećao, ne sjećam se što smo pričali na putu natrag ni što smo rekli babi Anđi dok smo joj vraćali praznu košaru, oslobođenu šestero slijepih štenadi, šestero grudica od kostiju, kože i malo paperjaste dlake. Sjećam se jedino kuje koja je stajala na kraju avlije, kako se polako, podvijena repa približavala podrumu, njuškala i cvilila. Mi smo je neko vrijeme gledali bez riječi, a zatim potjerali saginjući se prema zemlji kao da ćemo uzeti kamenje i vičući: „Mrršš, mrršš!!!“

Nakon nekoliko dana sjedio sam u kući, ne sjećam se što sam radio ili jesam li uopće više razmišljao o ovom događaju kad se ispred mene stvorila majka, onako krupna, zaja-purena, više uplašena nego ljutita, učinilo mi se.

– Je l' istina da ste pobacali štenad u Savu?!

Ja sam šutio, pitao se tko joj je rekao. A rekla joj je Peletova nena (tako je on zvao svoju baku), a ja se njemu, Peletu, drugu iz ulice pohvalio.

Majka me pljesnula po guzici samo jednom, ali se nastavila derati na mene očajnički, prestravljeno, kao da se osjeća prevarenom. Kao da se bori za moju dušu.

– Pa kako si mogo, bolan?! Pa grehota je to velika! I to je živo, i to je Bogu drago da živi! Pa gdje ćeš to napraviti...?!

– Baba Anđa nam je rekla... – počeo sam se braniti.

– Nije vam zar rekla da ih pobacate u Savu?!

– Nije, al'... – i dalje više nisam mogao od plača. Ne od straha što ću dobiti po guzici, to sam dobivao skoro svakog dana, nego mi je odjednom sve postalo jasno. I ja, i Dino, i štenad, i baba Anđa, i kuja, i Sava, i smrt i bog. Sve.

– Znam ja... Uh, katile jedan... – nastavila je majka isprekidano i zamišljeno. – A i ona, starača, šta ima davat maksumima da nose štenad, što nije našla koga drugog?

Ja sam i dalje tiho plakao, a majka se malo smirila, zagrlila me i počela objašnjavati:

– Ne valja to, sine. To je grehota. To više nikad da nisi napravio. Ona je men kriva, niste vi.

Ja se i dalje nadam da Boga nema. A ima ga.

Je l' ti rod?

Počinjalo je ljeto 1985. godine, a ja sam završavao osmi razred u O. Š. „Braća Ribar“ u Bosanskoj Gradiški. Tu sam pohađao samo posljednju školsku godinu, i da budem iskren, bila je to jedna od najduljih i najmučnijih godina u mom životu. Prvih sedam školskih godina išao sam u O. Š. „Zaim Mušanović“ u Brčkom, i baš kad sam skupio hrabrost da se približim djevojčici u koju sam bio zaljubljen još od trećeg razreda, preselili su me k ocu u Bosansku Gradišku. Toj sam djevojčici tajnim kanalima slao poruke, nezgrapne i iskrene izjave dječaćke ljubavi ispisane na komadu papira. Jednom smo čak otišli u kino, doduše s još nekoliko njenih drugarica i mojih drugova, ali nikad se nismo poljubili.

Vidio sam je ponovo nakon više od 25 godina. Izgledala je skoro isto kao i prije, ali ipak sam je jedva prepoznao. Možda jer sam se ja promijenio, razmišljao sam filozofski.

Teško sam se privikavao na novi obiteljski život kod oca i na novu školu i nastavnike koji su me, uistinu bez ikakva razloga, maltretirali. Shvaćao sam ja da te, kad si negdje novi, svi žele testirati, vidjeti s kim imaju posla, ali bilo je tu i nekih drugih razloga kojih sam postao svjestan tek mnogo kasnije. Najgori je bio nastavnik fizike. Lupao mi je čvoke, vukao me za zulufe, nazivao me klempom, iako je

zapravo sâm imao klempave uši. Poslije je, u ratu, nastavio maltretirati ljude, samo ovaj put odrasle pogrešnih imena.

Pred kraj osmog razreda obično se ide na ekskurziju o kojoj svi maštaju da će im donijeti prva „prava“ ljubavna iskustva, ali naš razred nije išao. Sad se više ne sjećam zašto. Ipak, nas desetak momčića dogovorilo se da ćemo na ljeto, kad nastava završi, otputovati skupa na more. Tada nam se činilo da ćemo zauvijek biti povezani nekom posebnom niti, drugarstvom koje nikad neće izbljediti. Sjećam se još uvijek tih lica, ponekih imena i pokušavam zamisliti njihove živote. Najčešće se pitam što im se desilo za vrijeme rata. Nagovarali smo i djevojčice iz našeg razreda da nam se pridruže na putovanju, ali se one, znajući da im roditelji ne bi dopustili, nisu usuđivale ni pitati ih.

Prilika za besplatno ljetovanje iskrsla je u obliku odlaska na saveznu omladinsku radnu akciju u Savudriju pokraj Umaga. Dogovorili smo se da odemo tamo, jer, kako smo saznali, Savudrija je na moru i moći ćemo se kupati svaki dan. Gradiška je slala brigadu od pedesetak ljudi i nije bilo nimalo lako ubaciti se u tu reprezentaciju, jer velika je čast otići na radnu akciju i pomoći u „izgradnji svoje domovine“. Tužno je kako te riječi danas zvuče patetično i naivno, a ne bi trebale. Protekla desetljeća od nas su napravila cinike, to treba priznati.

Otac je odlazak na radnu akciju (nakon neuspjelog pokušaja da me pošalje u vojnu školu) smatrao još jednom prilikom da se naučim redu, radu i disciplini. Potegnulo je vezu kod komšije Žarka s drugog kata koji je bio neki guzinja u općini. U međuvremenu su moji školski drugovi jedan po jedan odustajali od našeg dogovora. Jedan će radije sa starcima na more, drugi kod bake u Crnu Goru, treći se mora spremati za popravni... tako da sam ostao samo ja. Ni

meni se tada više nije išlo, što ću tamo sam i bez drugova, a i kad malo razmisliš, ipak je to mjesec dana rintanja usred ljeta. I ja bih radije na more ili k djedu i majci u Brčko. Ali otac nije htio ni da čuje, bilo ga je sramota pred komšijom Žarkom kojeg je bio zamolio za uslugu, a sada neću da idem.

– Pa jesi l' ti normalan, prvo si navro da hoćeš da ideš i ja ti sredim, a sada, gospodin, neće. Ima da ideš i ne vraćaj se bez udarničke! – grmio je moj stari po stančiću koji je dobio od poduzeća VP Sava.

I tako sam otišao na svoju prvu i posljednju radnu akciju. U Savudriji smo bili smješteni u velike vojničke šatore „Kozara“, a uz našu brigadu bile su još tri, i to iz: Virovitice, Grocke i Temerina. Radili smo na iskopavanju rupa za borove mladice. Svaka rupa morala je biti 90 centimetara duga, 90 centimetara široka i 90 centimetara duboka.

Sunce je pržilo po žarkocrvenoj istarskoj zemlji ispod koje je posvuda izvirivalo sivobijelo kamenje, mi smo zamahivali krampovima iznad glava, a harmonikaš Šemso stajao je nasred ledine i svirao nam zatvorenih očiju. Najprije bi svirao borbene, a poslije bi prešao na sevdalinke i narodnjake uz koje se iz nekog razloga bolje kopalo.

Već drugog dana počeli su mi pucati žuljevi na rukama pa sam narednih nekoliko raznosio vodu, što je također bilo prilično naporno.

Sprijeteljio sam se s jednim Acom iz Grocke koji je bio nekoliko godina stariji od mene i koji mi je pričao da mu je otac umro od ciroze, majka mu se objesila i da se on brine o mlađem bratu. Zaljubio sam se zatim u jednu djevojku iz virovitičke brigade koja se zvala Dunja Puškaš, imala pomalo kose oči, kratku kosu s dugim šiškama koje je tjeerala na desnu stranu i napućene usnice. Bili smo skupa

nekoliko dana, ljubili smo se u mraku iza logora, u žbunju pored terena za nogomet, hodali držeći se za ruke po plaži, kupali se, sunčali, smijali se jedno drugom bez razloga, gledali se kradom na postrojavanju i dizanju zastave, dogovarali kako ću je posjetiti poslije radne akcije. Pitao sam je da li joj je išta u rodu Ferenc Puškaš, ali ona nikad nije čula za njega. Predložio sam joj da pita svoje roditelje, oni će sigurno znati, ali nju to kao da nije zanimalo.

A zatim mi je jednog dana, poslije večere, rekla da se više ne možemo viđati ne navodeći razlog. Ja sam patio i pokušavao se zaljubiti u neke druge djevojke, ali nije išlo. To nikad ne ide. Ni tada, ni sada.

Kad mi je nedavno izišao roman, bio sam pozvan u Gradsku knjižnicu Umag na književnu večer. Poslije čitanja ostanem s nekoliko posjetitelja i poznanika, večeramo, pijemo vino, razgovaramo o svemu i svačemu kao što to već biva. Ujutro sam trebao putovati u Ljubljanu, jer i tamo me čekao nastup na jednom festivalu. Bio sam mamuran i neispavan, pomalo sjetan, sijalo je jesenje blago sunce i ja ne planirajući, umjesto prema Kopru i Ljubljani, skrenem lijevo prema Savudriji. Ne prepoznajem krajolik, tek kad vidim jednu borovu šumu pomislim kako sam možda neke od tih stabala i sam zasadio. Pomislim i na Acu iz Grocke i pitam se što li se s njim desilo? Je li postao alkoholičar, nacionalist ili se možda objesio? Da li me se sjeća?

I ponovo se u mene zabode oštrica davno iščezle ljubavne boli i opet se pitam: zašto me je Dunja Puškaš ostavila tog ljeta? I da li joj je išta u rodu Mađar Ferenc Puškaš, najveći golgeter svih vremena.

Nestanak

1.

Ja sam jako bolestan tip. Ozbiljno. U stvari, ja sam od uvijek bivao bolestan. Svako malo meni se uvali neki virus ili neka bakterija. I onda čuda. Ja sam proveo pola djetinjstva po liječničkim čekaonicama. Ne računajući zubarske ordinacije. Istinu govoreći, kada me čovjek ugleda, nikad ne bi rekao da sam ja bolestan. Jer ja sam jedan krupan i čvrst momak. Momčina moglo bi se reći.

2.

Ja sam bio najveća beba u rodilištu. Čak u povijesti rodilišta. Veće mrcine od mene do tada nisu vidjeli. Pet kila manje pet deka. I onda su rekli:

– Aferim!

I rekli su:

– Mašala, momčina koliki je!

I još su rekli:

– Svaka čast, prvo pa muško!

I:

– Nek je kitonja, nek se zna!

Stara mi je poslije pričala da je bilo gadno. Vjerojatno. Pet kila... Stari mi poslije nije ništa pričao.

3.

Ali njihova sreća nije trajala dugo. Ja sam se odmah razbolio, nakon dva mjeseca. Dobih šarlah i ubij me ako znam kakva je to bolešćuga. Kad su me starci odnijeli liječniku, on je rekao da to nije ništa ozbiljno i da će proći.

I oni, naivni, povjeruju. I ja ti tako lezi i lezi, a temperatura rasti i rasti...

Jedno jutro stara se probudila, a ja sav poplavio. E, tu su moji promućurni starci ukapirali da nešto nije u redu. Ođnesu me liječniku, a on kaže:

- Upala pluća! Zadnji stadij! Beba vam umire!
- Kako umire - skoči moj stari - pa reko si šarlah!
- E, pa sad je upala pluća!
- Pa, čovječe, spašavaj mi sina dok te nisam zadavio!

Onda je liječnik uplašeno objasnio da moramo ići skroz u drugi grad. Tamo ti imaju neke ruske injekcije. Samo te injekcije, ruske, mogu mi spasiti život. I tako ti oni sjednu u djedovu „bubu“ i vozi! Uglavnom, ruske injekcije spasiše mi život.

4.

Liječnik je poslije preporučio da idem na more najmanje jedanput godišnje da bi mi se pluća malo oporavila na morskom zraku. I tako smo mi, moji starci i ja, išli na more. Iako to nije pomagalo baš previše. Jer ja sam imao kronični bronhitis, a upala pluća stizala je bar jedanput godišnje. Dobro bronhitis. On mi je ponekad smetao jer mi je otežavao disanje i tjerao na dosadno kašljanje, ali dok je bronhitisa, išlo se na more. Bez bronhitisa tko zna da li bih se kupao i sunčao svakog ljeta. Ali upale pluća bile su užasne. Ne toliko zbog same bolesti, jer u biti samo ležiš s temperaturom i malo kašlješ. Ali injekcije! Taj debeli, čvornati penicilin. Te

igle koje su ulazile u meso i širile bol u valovima ultrakratkih duljina. Moja debela guzica izgledala je poput rešeta. Iako su imali sistem koji bi kao trebao da ti umanji muke. Jedan dan u jedan guz, drugi dan u drugi. Ja bih volio da mi udara samo u jedan guz tako da drugi mogu koristiti za sjedenje. Ovako ti upropaste oba. Jer kada ti samo jednom sprži penicilin u guz, ti ga više ne osjećaš integralnim i nedjeljivim dijelom svoga tijela. Zaboravi!

5.

Tada se već moglo skontati da je moja tjelesna konstrukcija samo varka. Ja sam bio truo iznutra. Ali moji starci, kao i uostalom svi starci, to nisu mogli vidjeti. Prvi sin. To ima da bude ljudina. Inače su starci pomalo čudni. Dok si dijete, svi samo spominju tvoje tjelesne sposobnosti.

– Sin mi je pravi hrmpalija.

– Moj ti može pojest... vola da mu izneseš!

– Moj ti je debeo ko tuka, ne možeš ga ponijeti u rukama!

Poslije, kad porasteš, oni se zabavljaju tvojim intelektualnim sposobnostima.

– Sin mi je prošao sve razrede s peticom!

– Sin mi je maturirao s odličnim!

– Moj je diplomirao, i to sve u roku!

Koga je to uopće briga.

6.

Ja sam bio i hrmpalija i mogao sam vola izjesti i nisi me mogao nositi u rukama bez teške muke. U stvari, bio sam debeo. Moju staru to nije previše brinulo, ali stari je bio pogođen. Sin prvijenac debeo ko mrmot. I onda je stari kupio tricikl i svaki dan na trening. Ja i moj stari. Malo sam smršavio i starci su se razveli.

7.

Život je tekao dalje, a sada su me djed i majka vodili na penicilin umjesto stare ili starog. U stvari najviše majka. To zato što djed nije imao srca da me gleda kako plačem. To bi on rekao. Ipak, svi smo znali da me samo gruba sila može poleći na ležaj da mi zabiju čelik u guzicu. Tu silu djed nema. Majka je ima. I koristi je. A ja psujem ruku koja mi udara injekciju. I slab sam. Jako slab.

8.

Dok su me sunetili, jeo sam jogurt metalnom žličicom. Rekli su mi da čiko hoće da mi pogleda kindaru. Neka gleda.

Bol, oštra bol. Žličica je pala u plastičnu čašu od jogurta, a moja mala, ali debela šaka zgnječi čašu. Počeh psovati. I prijetiti. Ljudi u bijelim mantilima samo pokupiše svoj alat i krenuše prema vratima. Zamotavali su me u bijelu platu koja je istovremeno postajala krvava. Ja samo ispružih šaku u zrak i povikah:

– Jebat će vam moj djed mater! Jebat će vam sve po spisku! Sve će vas pobit! On ima pištolj i sve će vas pobit. O majko moja, što mi uradiše! Djede! Djede! Sve ih pobij! Pička li vam materina!

Oni se samo izgubiše smijuljeći se pokvareno. A djeda nije bilo. On nije imao srca da gleda sve to. Rekao bi on.

Kada se napokon pojavio, ja sam ga poslao da ih pobije. Da sve njih u bijelim mantilima pobije i baci u veliku, mrku rijeku. On ode.

Kada se vratio, tvrdio je da ih je pobio.

– I bacio u rijeku?

– I bacio u rijeku!

Osjećao sam se lakše u svojoj mržnji. Čak ni rijeka nije izbacila njihove leševe. Napuhane i žute. U bijelim mantilima.

9.

Te jeseni polazim u školu. Ali prije tog velikog događaja pregazio me auto. Fiat 750 special. Fićo. I to na pješačkom. Ali nije ništa boljelo. Prvo me udario, odbacio pet-šest metara i onda prešao preko mene. Brzina svjetlosti. San. Udarac lubanje o asfalt. Ja sam se poslije svega toga digao držeći mali kanistar u ruci. Moram na česmu. Majki donijet vode.

Ali neke glupe babe počele su okretati glavu od mene i zapomagati. Skontah da izgledam gadno i to me uplaši. Boli nije bilo. Samo strah da izgledam zbilja gadno. Uхватih jednu od tih ženturača za suknju i počeh je drmusati:

– Ženo, jesam li krvav? Jesam li krvav, govori?! Govori, ženo!

Ona je samo okretala glavu i branila se. Gurala me od sebe kao da tjera napast.

10.

Dežurni liječnik na hitnoj pomoći izgleda kao istražitelj Gestapa u filmovima iz pedesetih. Možda šezdesetih. Uglavnom, priglupo. I ljutito. Kao, koji đavo ja sad hoću. Onako krvav. Pa onda pitanja. Ime oca, ime majke, datum rođenja, imaš li zdravstvenu... Ja samo držim kanistar i gledam ga. Poznaje li on moju majku? Ona ne može piti vodu iz vodovoda. Od nje je boli stomak. Ona pije vodu samo s gradske česme. I to one kod bolnice. Živa voda. Arterijski bunar. Voda teče ljeti-zimi. Zimi topla, ljeti hladna. Kao iz termos-boce. Ja moram donijeti vode. Uto se stvori vozač Zastave 750 special bijele boje i uze me u naručje kao mla-

doženja mladu. Liječnik mi pokuša otrgnuti kanistar iz ruke. U njega može stati tri litre vode. Ja sam mogao ponijeti i onaj od pet litara, ali majka mi nije dala. Rekla je da mogu dobiti kilu. A ja sam već imao 27 kila.

– Ostavi moj kanister!

– Polako, polako, ne možeš s kanistrom u bolnicu.

– Ma ostavi kanister! Reću te majki! Ona je jača od deset ljudi! Kad nju uhvati huja...

– Polako, moraš u bolnicu...

Tada ugledah noge. Krvave. I samo zakovrnih očima. Šupak u bijelom mantilu ukrade mi kanistar. I nikada ga više nije vratio. Tako počeh nositi vodu u onom od pet litara.

11.

Ljetni odlasci na more i zimske perverzije s hladnim špricima i vrućim mlazevima penicilina. Kašalj tijekom cijele godine. Skoro cijele godine. Hrvanje s majkom na ležaju za pacijente. Ona bi uvijek dobivala. Na poene. I na peniciline. Djetinjstvo u čekaonici. U ordinaciji. Mržnja prema bijelim mantilima i fobije od mirisa formalina. Ja sam se već počeo pitati kakva korist od svega toga. Kakva korist od liječnika i krvavih bodeža u moje guzove. Upale pluća dolazile su redovno i piromanski palile grozdove mojih bronhija. Bronhitis je sjedio u šupljinama bronhija i strepio od odlazaka na more. Sve je to bilo bolesno. Perverzno. Bijeli mantili uživali su u svojoj superiornosti i nanošenju bola. Sadisti. U knjigama bi trebalo pisati: sadisti.

12.

Zubar. Stomatolog. Strah u malom mozgu. Bio sam već stara konjina kad sam prvi put vidio interijer zubarske ordinacije. Zubari su otkrili zlatni rudnik u mojim ustima. Naj-

manje jedan zubar mogao se izdržavati imajući samo mene za pacijenta. Mogao je izdržavati i djecu iz prvog braka. Karijes, granulomi i gangrene. Zvuk pucanja gornje lijeve dvojke dok jedem krišku namazanu margarinom. I posoljenu. Školski objed. Velika rupa na pročelju mojih usta i zakletva da se više nikad neću nasmijati. Nikada. Nikada. Kada želim izgovoriti „f“, zrak samo pobjegne kroz pukotinu. Rukama ga nije moguće uhvatiti. Iako su moji prsti prave male kobasice. Zovu me „propuh“. Ne mogu to izgovoriti. A moja prva ljubav ne želi me poljubiti. Iako se ja, istini za volju, ne znam ljubiti. Ono s jezikom. I ona se zato druži s drugim tipovima starijima od mene. I oni joj ga zadaju, kada im se da. Rekli su mi to baš tim riječima. Ti isti tipovi. Ali ja ne znam što misle pod tim „zadavati“. Nije me ni briga. Ja samo želim svoju dvojku natrag u gornju vilicu. Stručnjaci mi kažu da će se rupa zatvoriti sama od sebe. Za nekoliko godina. Jer ja sam još mlad. I u razvoju. Nekoliko godina bez osmijeha zvuči kul. Svi će misliti da sam flegman. „Žene vole flegmane“, kaže otac Dini u *Sjećaš li se Dolly Bell*. Flegmani su obično mršavi, ja nisam. Zato me moja Dolly Bell nije više htjela ljubiti. Razmišljao sam da bih izgubio bar pola kile kad bih povadio sve amalgamske plombe iz zubala. Bijeli mantili savjetuju mi umjetno zuba-lo. Od brodske plastike. Ili šrapnela bombe kašikare.

– Vrijeme je da se odlučiš! – kažu mi povjerljivo.

Ja se ne smijem i sanjam postati flegman.

13.

Zbog moje flegme odlazim na robiju. K svom starom. Ta robija bila je zbilja naporna. Težak fizički rad i štrebanje. Zaboravih na flegmu. Bivao sam... nevješt. Smotan i glup. I bolestan. Pneumonija. Bronhitis. I više ne idem na more.

Stari nastavlja trening započet prije razvoda od stare. On ima dobar dribling. A meni se od svega vrtilo u mošnjama. I dobivam plikove od onanije. I fleke po odjeći. A stari želi od mene napraviti spoj Apolona i Dionizija. I što sam ja bivao bolesniji i smušeniji, on je pojačavao svoj trening. Jedanput jedan bijeli mantil izjavi da imam tuberkulozu. Ja se porađovah. Napokon će se stari smilovati i skinuti me s treninga. Možda me počne tetošiti i dvoriti. Jer tuberkuloza je... flegma. Istinska.

Stari ipak poludi. I okrivi me da se ne pazim.

– To se samo tebi tako smotanom može dogoditi da dobiješ turbekolozu! Pa ti nisi ni za šta, bog te jebo. Ne znam ko te takva napravi! Prava si ona pičketina!

I ja se osjetih krivim. I tako sam dobio svoju čašu, svoju žlicu, vilicu, tanjur i sve ostalo. Da ne bih nekog zarazio. Pa bi svi postali pičketine poput mene.

14.

Bijeli mantil ovaj put nije imao pravo. To je bio samo malo jači napad bronhitisa. Popraćen, naravno, upalom pluća. I ponovo čelični ubodi u debelo meso. Ali ovaj put nije bilo hrvanja. Moram ići sam. Sam se polegnuti na ležaj. Više ne smijem ni psovati. Ni vikati. Ni plakati. Zašto me ne puste da umrem. Penicilin je represija, bijeli mantili tirani. Pneumonija je borac za slobodu. Želim da me uzme i odvede sa sobom. Zauvijek.

15.

Za osveženje stari odlučio da me pošalje u vojnu školu. Jadam se:

- Ali ne mogu sada u vojnu školu, tata.
- Možeš, možeš... A zašto ne bi mogao, molim te lijepo?

On je mislio da ja želim da se požalim na svoja pluća. To je mislio. I nikako nije želio da mu to spomenem. Ali nisam to mislio. Niti sam to smio misliti. On je znao da ja nemam šanse. Tamo ne primaju ovisnike o penicilinu. Ali to pruža nekoliko mjeseci ponosa.

– Moj će ti sinčina biti general! Ni manje ni više nego general!

Ali ja rekoh:

– Tamo nema cura.

Ponekad sam se i ja znao udvoriti starom. To mu je bilo drago čuti. Da ja tako smotan i sušičav mislim na te stvari. To je sinčina.

– Bit će vremena za cure, sine. Ne boj se. Ništa se ti ne boj.

Nisam se plašio. Mene moja pluća neće dati vojnicima. A ni curama. Ponekad kašljem kad onaniram.

16.

Prevario sam se. Liječnička komisija nije ni stigla pregledati moja pluća. Odmah pri prvom površnom pregledu uvidješe da imam ravna stopala.

– Još i to – grmio je stari – dustabanlija! Dustabanlija i tuberan! Pa ti stvarno nisi ni za šta! Ima li kakva bolest da je ti ne možeš pokupit! O, bože moj!

Da li tijelo upravlja intelektom ili intelekt upravlja tijelom. Tako pjeva Morrissey. On je tužan i zloban. Što se mene tiče, zaključio sam kako moje tijelo uzgaja pneumokoke da bi mi spasilo intelekt. Tijelo možda spašava i dušu. Moje tijelo ne želi jesti ljudske glave. Kažu da od njih čovjek postaje snažan. I koristan društvu. Starci ponosni na tebe. Ljudske glave plešu u istom kolu s injekcijama penicilina. Moja svijest bježi na krilima pneumonije.